

Transversaal samenwerken: is het nodig? Resultaten van de case Buurtsport Antwerpen

Auteurs: Mathieu Marlier, Annick Willem

Instituut: Universiteit Gent, Vakgroep Sport en Bewegingswetenschappen, optie Sportmanagement

De vierde beleidsprioriteit van het Sport Voor Allen decreet handelt over transversaal samenwerken. Nochtans vragen nog steeds veel mensen in de sportsector zich af: 'Is dat nu eigenlijk wel nodig, wat bereik je met dat samenwerken?' Immers Roger heeft ons geleerd: "Wat je zelf doet, doe je meestal beter"

Om deze twijfel weg te nemen lanceerde het Steunpunt Sport in samenwerking met de afdeling Sportmanagement van Universiteit Gent een studie om de effectiviteit van samenwerkingsverbanden tussen verschillende organisaties in een sportcontext te bepalen. Hiertoe spitst het onderzoek zich toe op de case 'Buurtsport Antwerpen', aangezien zij zowel binnen als buiten de sportsector samenwerkingsverbanden aangaan voor de volwassen doelgroep. Het doel van de studie was eenvoudig: Is er een relatie tussen Buurtsport en de sportparticipatie in de wijk?

Waarom samenwerken?

In een wereld waar obesitas, verzuring en vereenzaming het nieuwe normaal blijken, schijnt sport een wondermiddel te zijn waarbij iedereen, mits de juiste dosis, opnieuw slank, ontzuurd en sociaal wordt. Het gros van de sportwereld kijkt echter maar argwanend naar deze nieuwe evoluties. Sportclubs kampen met een chronisch gebrek aan vrijwilligers (alle leuke filmpjes over 'Vitaminen voor de sportclub' ten spijt). Sportdiensten zitten volop in de omschakeling naar de integrale beleidsplanning en vechten om sport op de agenda van beleidsmakers te houden. Sportfederaties tenslotte, moeten focussen op het professionaliseren om meer medailles te leveren, en betere ondersteuning te bieden aan hun sportclubs. Meer aandacht spenderen om de sociale rol in de maatschappij op te nemen, lijkt bij gebrek aan tijd, middelen en kennis voor velen dan ook geen hoofdprioriteit in de sportsector.

Nochtans blijkt uit de internationale literatuur dat intensiever samenwerken binnen en buiten de sportsector juist een oplossing zou kunnen zijn om meer vrijwilligers te rekruteren, meer middelen te verzamelen, en meer kennis te genereren (Sam, 2009). Dit onderzoek toetst deze meerwaarde van transversaal samenwerken aan een specifieke case van Buurtsport Antwerpen, waar intersectoraal samenwerken de norm is.

Buurtsport Antwerpen

Buurtsport Antwerpen vierde op 6 december 2013 zijn 15-jarig bestaan en heeft daarmee één van de duurzaamste en uitgebreidste Buurtsportwerkingen van het land. Ze focussen op aandachtswijken met kansarmoede en hun missie bestaat uit het verlagen van drempels en stimuleren van sportkansarmen om blijvend te sporten in hun buurt (Cas, 2005). Hun werking laat zich hoofdzakelijk samenvatten door vijf activiteiten: info inwinnen en geven aan de partners, ondersteuning bieden bij het opzetten van sportieve activiteiten van partners in de wijk, een eigen sportaanbod creëren aanvullend aan het bestaande, bijkomende sportinfrastructuur creëren met partners en nieuwe methodieken zoeken om blijvend te innoveren.

Wie zijn nu de partners van Buurtsport Antwerpen?

Deze materie is natuurlijk zeer contextgebonden. Voor Buurtsport Antwerpen zijn er zowel partners op stadsniveau als op wijkniveau. Op stadsniveau wordt bv. zeer nauw samengewerkt met de andere afdelingen van vzw Antwerpen Sportstad: sportverenigingondersteuning, breedtesport, sportevenementen, maar eveneens met sociale partners als het OCMW (Maatschappelijke Integratie en Ontplooiing), het Antwerps Platform Generatiearmen VZW, en nog een legio andere partners als Werk (activerend arbeidsmarktbeleid), Cultuur (lokaal sociaal beleid cultuur), ... Voorbeelden van partners op wijkniveau zijn sportverenigingen, fitnesscentra, wijkgezondheidscentra, buurtwerkverenigingen, artsenkringen, dienstencentra, overkoepelende etnische groeperingen ...

Methodologie:

Aangezien de activiteiten van Buurtsport voor iedereen in de wijk openstaan, en de toegankelijkheid van sport voor iedereen in de wijk verbeterd wordt, werd ervoor gekozen om de sportparticipatie van inwoners van vijf wijken met een buurtsportwerking (buurtsportwijken) te vergelijken met vier wijken zonder buurtsportwerking (controlewijken). Om uitspraken te kunnen formuleren over de relatie van sportparticipatie en Buurtsport was het van belang dat het profiel van buurtsport- en controlewijken zo gelijk en vergelijkbaar mogelijk was. Daarom werden de wijken gekozen aan de hand van de vergelijkbaarheid van socio-demografische - en omgevingskenmerken, die de mate van sportparticipatie beïnvloeden (zie tabel 1).

Tabel 1: Vergelijking van socio-demografische en omgevingskenmerken voor buurtsportwijken, controlewijken en Antwerpen

	Buurtsportwijken	Controlewijken	Antwerpen
Percentage allochtonen (%)	52,90	52,30	42,10
Percentage werkloosheid (%)	13,50	10,50	10,70
Doorsnee inkomen (€)	17 280	17 600	19 310
Groene ruimte (index)	4,00	4,18	5,70
Fitnesscentra (% inwoners in omtrek)	82,20	90,70	75,7
Sportinfrastructuur (% inwoners in omtrek)	87,50	82,00	79,0
Aantal sportclubs (per 1000 inwoners)	1,10	1,10	1,50

Potentiële respondenten tussen 18 en 56 jaar, die reeds langer dan twee jaar in deze buurten verbleven, werden ad random geselecteerd met hulp van de studiedienst van Antwerpen. Er werd gekozen om de gegevens via huis-aan-huisbezoeken te verzamelen, omdat in buurten met een hoge kansarmoede en etniciteit anders weinig respons mag verwacht worden. Deze manier van data verzamelen resulteerde uiteindelijk in 414 ingevulde vragenlijsten, met een antwoordpercentage van 63% van de bezochte inwoners. De data werden geanalyseerd via multilevel statistiek om rekening te houden met zowel individuele variabelen (geslacht, leeftijd, ...) als omgevingsvariabelen (Buurtsportwerking, sportinfrastructuur, ...).

Wie sport meer, wie sport minder?

Jongere mensen met een hoger diploma doen significant meer aan sport dan hun oudere, lager opgeleide metgezellen, dit is in lijn met ander onderzoek rond kenmerken van sportparticipatie (Troost et al., 2002). Andere gekende kenmerken zijn het verschil tussen geslacht en etniciteit, waarbij normaalgezien mannen en autochtonen meer sporten dan vrouwen en allochtonen. Markant in dit onderzoek is dat het verschil van geslacht en etniciteit volledig verklaard wordt door de lage sportparticipatie van de allochtone vrouwen. Het is dus met recht en rede dat sommige initiatieven deze sportkansarme groepen proberen te stimuleren tot sporten, aangezien daar de grootste gezondheidswinst kan geboekt worden.

Welke sporten worden het meest beoefend met wie in deze kansarme wijken?

Tabel 2 geeft aan welke sporten, met wie worden beoefend. We zien dat vooral fitness en lopen zeer populair zijn en dat er het meest alleen of met vrienden wordt gesport.

Tabel 2: percentage van welke sporten beoefend worden en met wie in de kansarme wijken

Welke sport?	Met wie?
a) Fitness: 24,8%	a) Alleen: 37,4%
b) Lopen: 17,1%	b) Met vrienden: 29,7%
c) Voetbal: 10,4%	c) met clubgenoten: 13,1%
d) Zwemmen: 8,6%	d) Met familie: 10,8%
e) Fietssport: 8,1%	e) Met partner: 7,7%
f) Wandelen: 7,7%	

Is er een relatie tussen Buurtsport en sportparticipatie?

Uit de analyses blijkt een duidelijk significant verschil van het aantal uur sportparticipatie tussen inwoners van buurtsportwijken en controlewijken. Inwoners van buurtsportwijken sporten gemiddeld 2,6u per week. Dit is 1,6 uur meer dan inwoners van controlewijken, die dus aangeven gemiddeld 1,0u per week te sporten. In vergelijking met de doorsnee Vlaming die gemiddeld 2,3 u sport per week, volgens de gegevens van de participatiesurvey (Lievens & Waeye, 2011), sport de

inwoner van een buurtsportwijk dus gemiddeld 0,3u meer. Dit is op zijn minst opmerkelijk te noemen als we weten dat de buurtsportwijken een veel lager doorsnee inkomen hebben dan het gemiddelde van Vlaanderen en dat het percentage allochtonen in deze wijken ook veel hoger ligt.

Wanneer we kijken naar de percentages van sportparticipatie zien we dezelfde verhoudingen. In buurtsportwijken geeft 61.3% van de inwoners aan wekelijks te sporten. In controlewijken is dit 42.4%, in Vlaanderen 55.7%.

Wordt er meer gesport in clubverband?

Het aandeel dat in een sportclub aan sport doet is een kleine 10% meer in wijken met een Buurtsportaanbod: in buurtsportwijken sport 15.7% bij een sportclub, in controlewijken is dit 6.5%.

Conclusies

Is transversaal (samen)werken nodig? Volgens de resultaten van dit onderzoek is er een zeer duidelijke relatie tussen de Buurtsportwerking en sportparticipatie. Een resultaat dat toe te schrijven is aan het samenwerken met verschillende partners binnen en buiten de sectoren heen, een uitgewerkt sportaanbod op maat van de noden van de buurtbewoners en de focus op het verlagen van drempels voor sportkansarmen. Antwerpen vormt door zijn grootstedelijk profiel uiteraard een speciale case, moeilijk te vergelijken met de doorsnee gemeente. Maar 15 jaar geleden was er evenveel argwaan ten opzichte van het opnemen van een meer maatschappelijke rol door de Sportdienst Antwerpen als nu wordt ervaren door het gros van sportclubs, sportdiensten en federaties. Ergens hebben beleidskeuzes, samenwerkingsverbanden, Buurtsport, en mensen geleid tot een hogere sportparticipatie van alle inwoners van de wijk en dat is wél een streefdoel voor elke gemeente. In een tweede studie gaan we daarom op zoek naar deze succesfactoren van samenwerken en hefboomen tot sportparticipatie en trachten we de belangrijkste bevindingen te vertalen naar een workshop waar gemeenten zich op kunnen inschrijven. Roger zou zeggen: wordt vervolgd!

Bedanking

Dit onderzoek had niet tot stand kunnen komen zonder de steun van het Steunpunt Sport voor Beleidsrelevant Onderzoek, de bereidwillige medewerking van Buurtsport Antwerpen, de studiedienst van Antwerpen (speciale dank aan Joost Schoupe), de klankbordgroep met vertegenwoordigers van het Kabinet Sport, Bloso, ISB, VSF, Demos, Buurtsport VIGEZ, Logo Gezond Plus, Netwerk tegen Armode, WGC De Sleep, Kompas en de wetenschappelijke ondersteuning van de Universiteit Gent.

Referenties

- Cas, J. (2005). Buurtsport scoort *Voortgangsrapport 2005* (pp. 1-68). Antwerpen: Stad Antwerpen.
- Lievens, J., & Waeye, H. (2011). *Participatie in Vlaanderen*. Leuven: Acco Academic.
- Sam, M. P. (2009). The Public Management of Sport. *Public Management Review*, 11(4), 499-514.
- Trost, S. G., Owen, N., Bauman, A. E., Sallis, J. F., & Brown, W. (2002). Correlates of adults' participation in physical activity: review and update. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 34(12), 1996-2001.